

Phát triển vốn từ cho trẻ mẫu giáo 3-4 tuổi thông qua đồng dao tại một số trường mầm non tỉnh Bình Dương

Nguyễn Thị Ngọc Tâm*

*Trường Đại học Thủ Dầu Một

Received: 29/01/2024; Accepted: 06/02/2024; Published: 07/02/2024

Abstract: The most interesting point of the nursery rhyme is the cheerfulness and humor in the language and way of speaking. Epecifically, repetitive speech, or circular speech based on rhyming or a type of speech that has a melody but is obscure or has no meaning. It can be said that although the language used in nursery rhymes is simple, rustic, innocent and does not have high value in meaning, it is suitable for children's way of speaking, thinking and psychological characteristics to help them to harmonize into the world around them, satisfying their need for play, thereby helping to develop language, especially enriching children's vocabulary. In this article, the author analyzes: (1) The vocabulary characteristics of 3-4 year old MG children; (2) The role of nursery rhymes in the vocabulary development of 3 - 4 year old children; (3) Current status and proposed measures to develop vocabulary for MG children 3 - 4 years old through nursery rhymes.

Keywords: Vocabulary development, nursery rhymes, 3-4 year old preschoolers, Binh Duong...

1. Đặt vấn đề

Đối với trẻ mẫu giáo 3 – 4 tuổi, lĩnh hội vốn từ là điều kiện quan trọng để giúp trẻ dễ dàng giao tiếp với những người xung quanh, đồng thời giải quyết nhiệm vụ tích lũy và chính xác hóa biểu tượng, hình thành khái niệm, phát triển trí tuệ. Đặc điểm nổi bật của trẻ mẫu giáo là khả năng nắm bắt nghĩa của từ gắn liền với sự phát triển nhận thức tư duy. Đồng dao phản ánh sự vật, hiện tượng bằng phương pháp liệt kê, đồng dao thật sự là một kho từ vựng phong phú, đa dạng về số lượng và từ loại, đặc biệt là vốn từ định danh. Đối với trẻ nhỏ, đồng dao giúp trẻ dễ nhận biết những từ gọi tên, chức năng, hoạt động... của các sự vật, hiện tượng quen thuộc với môi trường sống của trẻ, những từ vựng cụ thể về tự nhiên và xã hội gắn gũi với đời sống, sinh hoạt hàng ngày của trẻ; điều này hoàn toàn phù hợp với tâm lý của trẻ MG [1]. Ở trường mầm non hiện nay, việc phát triển ngôn ngữ nói chung và phát triển vốn từ cho trẻ MG nói riêng rất được quan tâm thông qua các hoạt động với nhiều hình thức đa dạng và phong phú về thể loại. Việc sử dụng đồng dao trong các hoạt động vui chơi, lễ hội ở trường mầm non góp phần kích thích sự hứng thú, phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của cá nhân trẻ. Tuy nhiên, giáo viên mầm non (GVMMN) chưa linh hoạt trong việc sử dụng đồng dao như một phương tiện nhằm phát triển vốn từ cho trẻ MG 3-4 tuổi dẫn đến việc phát triển vốn từ cho trẻ MG 3-4 tuổi thông qua đồng dao chưa được GVMMN thực hiện một cách có hiệu quả.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Thực trạng phát triển vốn từ cho trẻ mẫu giáo 3 - 4 tuổi thông qua đồng dao tại một số trường mầm non tỉnh Bình Dương

Để tìm hiểu về vấn đề này, tác giả đã tiến hành khảo sát ngẫu nhiên 40 giáo viên mầm non tại trực tiếp giảng dạy trẻ MG 3-4 tuổi tại một số trường mầm non trên địa bàn tỉnh Bình Dương (MN Sơn Ca, MN Măng Non, MN Hướng Dương, MN Hoa Cúc 1) về thực trạng phát triển vốn từ cho trẻ mẫu giáo 3-4 tuổi thông qua đồng dao như sau:

Bảng 2.1. Mức độ sử dụng đồng dao nhằm phát triển vốn từ cho trẻ MG 3 – 4 tuổi tại một số trường mầm non tỉnh Bình Dương

TT	Các hoạt động	Mức độ thực hiện (%)			Điểm trung bình
		Thường xuyên	Thỉnh thoảng	Không bao giờ	
1	Hoạt động chủ đích	23 (57,5%)	12 (30%)	5 (12,5%)	2.45
2	Hoạt động ngoài trời	38 (95%)	2 (5%)	0 (0%)	2.95
3	Hoạt động tham quan	32 (80%)	8 (20%)	0 (0%)	2.8
4	Hoạt động góc	33 (82,5%)	4 (10%)	3 (7,5%)	2.75
5	Hoạt động ngày lễ, hội	35 (87,5%)	5 (12,5%)	0 (0%)	2.88

Dựa vào bảng số liệu cho thấy, có 95% GVMN thường xuyên sử dụng đồng dao trong hoạt động (HD) ngoài trời, điều này cho thấy GVMN nhận thức được vai trò của việc phát triển vốn từ cho trẻ MG 3-4 tuổi thông qua đồng dao, tuy nhiên thực tiễn GVMN sử dụng đồng dao chủ yếu tích hợp thông qua HD ngoài trời, HD lễ hội, HD tham quan, HD góc thể hiện qua điểm trung bình lần lượt là: 2.95; 2.88; 2.8; 2.75. Có 57,5% GVMN thường xuyên sử dụng đồng dao trong HD chủ đích (ĐTB=2.45), điều này cho thấy phần lớn GVMN chưa chú trọng việc sử dụng đồng dao như phương tiện phát triển vốn từ cho trẻ, vì vậy GVMN chưa đầu tư sâu vào việc lựa chọn và sử dụng biện pháp phát triển vốn từ cho trẻ MG 3-4 tuổi thông qua đồng dao.

Mặt khác, qua phân tích kế hoạch giảng dạy, so với những thể loại văn học khác thì đồng dao ít được sử dụng, nội dung các bài đồng dao được lồng ghép trong kế hoạch chưa phong phú và đa dạng về thể loại và chủ đề; phần lớn các bài đồng dao được tích hợp trong hoạt động ngoài trời nhưng chưa nhằm mục đích phát triển vốn từ cho trẻ. Qua trao đổi trực tiếp với GVMN, phần lớn GVMN chủ yếu sử dụng đồng dao nhằm giới thiệu bài, gây hứng thú, sử dụng như trò chơi chuyển tiếp giữa các hoạt động, hoặc được sử dụng nhằm luyện phát âm cho trẻ. GVMN gặp khó khăn trong việc lựa chọn, xây dựng, triển khai và sử dụng biện pháp phát triển vốn từ cho trẻ MG 3-4 tuổi thông qua đồng dao. Vì vậy, việc đề xuất một số biện pháp phát triển vốn từ cho trẻ MG 3-4 tuổi thông qua đồng dao tại một số trường mầm non tỉnh Bình Dương là điều cần thiết.

2.2. Một số biện pháp phát triển vốn từ cho trẻ mẫu giáo 3-4 tuổi tại một số trường mầm non tỉnh Bình Dương

2.2.1. Sáng tác một số bài đồng dao phù hợp mục đích phát triển vốn từ cho trẻ MG 3-4 tuổi

Những bài đồng dao được sáng tác cần phải phù hợp với nhiệm vụ phát triển vốn từ cho trẻ và phù hợp với đặc điểm nhận thức, đặc điểm vốn từ của trẻ MG 3-4 tuổi. Các bài đồng dao được lựa chọn phải hấp dẫn trẻ, tạo điều kiện để trẻ “học mà chơi, chơi mà học” từ đó kích thích hứng thú của trẻ, phát huy tính tích cực, độc lập, linh hoạt, sáng tạo của từng cá nhân. Sáng tác các bài đồng dao có mục đích làm giàu vốn từ về cuộc sống cá nhân trẻ, các mối quan hệ trong xã hội và thế giới xung quanh trẻ (vốn từ ngữ chỉ tên gọi các sự vật, hành động, hiện tượng

tự nhiên gần gũi và quen thuộc với trẻ); đồng dao giúp trẻ mở rộng cách sử dụng từ phù hợp với hoàn cảnh giao tiếp cụ thể. Sáng tác đồng dao và phân loại chúng theo các nội dung giáo dục để sử dụng vào quá trình phát triển vốn từ cho trẻ MG 3-4 tuổi. Sắp xếp các bài đồng dao đã được sáng tác thành một hệ thống từ dễ đến khó theo nhu cầu nhận thức để tiện cho việc sử dụng chúng vào trong quá trình phát triển vốn từ cho trẻ.

2.2.2. Sử dụng linh hoạt các biện pháp trực quan hình ảnh, làm mẫu, đàm thoại, trò chơi tích hợp đồng dao nhằm phát triển vốn từ cho trẻ MG 3-4 tuổi

Với mỗi bài đồng dao sẽ trở nên dễ tiếp nhận hơn nếu trẻ vừa được nghe, được nhìn và được thực hiện trên cơ sở đó phát huy hiệu quả giáo dục của mỗi bài đồng dao. Như vậy, để phát huy tính tích cực của trẻ trong mỗi bài đồng dao GVMN phối hợp một cách linh hoạt các biện pháp trong quá trình tổ chức các hoạt động với đồng dao. Với đồng dao mới, giáo viên cần phải giảng giải, giải thích kết hợp với các hình ảnh trực quan, phát âm mẫu, hành động mẫu nhằm giúp trẻ nắm được nội dung bài đồng dao, cách phát âm chuẩn và hiểu được nghĩa của những từ ngữ cần cung cấp. Cho trẻ quan sát tranh ảnh, hành động mẫu, cho trẻ nghe cách đọc mẫu bài đồng dao kết hợp với đàm thoại, thảo luận cùng với trẻ về những đối tượng mà trẻ được quan sát, đặt câu hỏi, lời gợi ý ngắn gọn dễ hiểu về đối tượng đó, mở rộng vốn từ cho trẻ dựa trên vốn từ ngữ trẻ đã có giúp trẻ nắm rõ cách sử dụng vốn từ ngữ đó. GVMN có thể đọc cùng trẻ, hướng dẫn cho trẻ tự đọc bằng nhiều hình thức khác nhau (cá nhân, tập thể, chia nhóm...). Trong quá trình trẻ đọc cùng nhau GVMN quan sát, chú ý theo dõi và phát hiện sửa lỗi cho trẻ. Sau cùng, GVMN củng cố vốn từ vựng thông qua những bài tập rèn luyện, trò chơi ngôn ngữ, trò chơi vận động.

Như vậy, bằng việc sử dụng linh hoạt các biện pháp GVMN giúp trẻ nắm bắt được nghĩa của từ ngữ cần cung cấp và tìm cách sử dụng chúng theo khả năng, dựa vào vốn kinh nghiệm của trẻ. GVMN không chỉ dạy trẻ đọc đồng dao mà còn giúp trẻ lĩnh hội vốn từ ngữ cần thiết và bắt đầu học cách sử dụng chúng một cách chính xác (qua hành động mẫu và qua lời hướng dẫn). Tùy vào từng nhiệm vụ phát triển vốn từ và nội dung của bài đồng dao, GVMN xác định lựa chọn biện pháp phù hợp nhằm nâng cao hiệu quả phát triển vốn từ cho trẻ MG 3-4 tuổi qua đồng dao.

2.2.3. Thiết kế các trò chơi với đồng dao nhằm cung cấp, làm giàu vốn từ cho trẻ MG 3-4 tuổi

Nét đặc trưng của đồng dao chính là sự gắn bó với trò chơi trẻ em, làm cho đồng dao càng thêm hấp dẫn với trẻ. Đồng dao gắn với trò chơi hầu hết là những trò chơi vận động hoặc mô phỏng. Qua việc thực hiện các hành động chơi, trẻ bắt đầu hình thành những khái niệm về nội dung của bài đồng dao, có nghĩa là trẻ dần tích lũy những vốn từ phục vụ cho nhu cầu chơi, để thể hiện trò chơi một cách sống động hơn, gắn với cuộc sống thực hơn. Ngoài ra trong khi chơi sẽ nảy sinh ra nhiệm vụ chơi làm cho trò chơi trở nên sống động hơn như là trẻ phải quan sát và phải nhớ được bạn nào không có mặt lúc này để gọi tên chính xác. Do đó, trò chơi với đồng dao không chỉ có tác dụng củng cố những biểu tượng đã có của trẻ mà còn là hình thức hoạt động vận động linh hoạt.

Thiết kế trò chơi đảm bảo tính hấp dẫn, thu hút trẻ tham gia trò chơi, phù hợp với đặc điểm phát triển của trẻ MG 3-4 tuổi. Đối với các trò chơi có kèm theo lời đồng dao, phải dạy trẻ học thuộc lời bài đồng dao trước để tạo hứng thú trong khi chơi. Mỗi trò chơi được xây dựng phải có sự liên kết chặt chẽ với nội dung của bài đồng dao nhưng phải phù hợp với đặc điểm phát triển vốn từ của trẻ nhằm cung cấp hoặc mở rộng khả năng sử dụng từ của trẻ. Mục đích của việc sử dụng trò chơi là phát triển vốn từ cho trẻ, vì thế, khi thiết kế trò chơi, cần xác định cụ thể nội dung chơi, luật chơi, cách chơi và các bước tiến hành chơi và yêu cầu trẻ phải sử dụng ngôn ngữ để giải quyết nhiệm vụ chơi.

2.2.4. Phối hợp với cha mẹ tạo môi trường “tắm mình trong đồng dao” cùng trẻ chơi với đồng dao nhằm phát triển vốn từ cho trẻ MG 3-4 tuổi.

Đồng dao có tác dụng tích cực trong việc rèn luyện bộ máy phát âm của trẻ, giúp trẻ cảm nhận được nhịp điệu, gợi cho trẻ cảm xúc vui tươi phù hợp với tâm hồn và cuộc sống của trẻ. Đồng dao thường kèm theo động tác, các trò chơi. Trẻ em thường đọc đồng dao khi chơi, đồng dao có tác dụng giữ nhịp cho trò chơi. Với phương thức truyền khẩu, cha mẹ đọc cho trẻ nghe hoặc dạy cho trẻ đọc thường theo kiểu lặp đi lặp lại nhiều lần. Cứ như thế, lời đồng dao và trò chơi sẽ tạo ra những ấn tượng sâu sắc, lôi cuốn và duy trì sự hứng thú lâu dài ở trẻ. Khi chơi, khi đọc đồng dao, trẻ có thể chơi một mình, nhưng thường là chơi theo nhóm. Với một bài đồng dao, cha mẹ, anh

chị và trẻ ngồi quây quần với nhau cùng hát, cùng đối thoại để giới thiệu các sự vật, các hiện tượng xung quanh. Trẻ có thể hát đi hát lại, chơi đi chơi lại một bài đồng dao mà vẫn đầy hứng thú. Trong quá trình chơi, rèn luyện khả năng hoạt động tập thể, vui chơi cùng nhau và được bộc lộ cảm xúc và giao tiếp với nhau, qua đó trẻ tích lũy dần cho bản thân vốn từ ngữ cần thiết để có thể tiếp thu, lĩnh hội những tri thức và kinh nghiệm xã hội.

3. Kết luận

Kết quả khảo sát ban đầu về thực trạng cho thấy phần lớn GVMN tại một số trường mầm non trên địa bàn tỉnh Bình Dương đều nhận thức tầm quan trọng cũng như sự cần thiết của việc phát triển vốn từ cho trẻ MG 3-4 tuổi qua đồng dao. Vì vậy cần phải có những biện pháp tác động nhằm phát triển vốn từ cho trẻ MG 3-4 tuổi thông qua đồng dao tại một số trường mầm non trên địa bàn tỉnh Bình Dương. Những biện pháp phát triển vốn từ cho trẻ MG 3-4 tuổi thông qua đồng dao tại một số trường mầm non trên địa bàn tỉnh Bình Dương nhằm đáp ứng yêu cầu lấy trẻ làm trung tâm.

Vì vậy, GVMN vận dụng linh hoạt các biện pháp, hình thức tổ chức hoạt động phù hợp nhằm phát triển vốn từ cho trẻ; sáng tác các bài đồng dao và tích cực hỗ trợ cá nhân trẻ hứng thú, tích cực, chủ động tham gia các hoạt động với đồng dao. Bên cạnh đó, nhà trường cần tạo điều kiện về cơ sở vật chất, tổ chức phong trào, hội thi “Bé với đồng dao” tạo điều kiện GVMN có thể vận dụng các biện pháp phát triển vốn từ có hiệu quả. Và sau cùng, cần có sự kết hợp của cha mẹ trẻ chủ động tương tác, chia sẻ, tham gia các hoạt động cùng trẻ.

Tài liệu tham khảo

[1] Nguyễn Nghĩa Dân (2005), *Đồng dao Việt Nam*, Nxb Văn hóa Thông tin Hà Nội.

[2] Nguyễn Xuân Khoa (2004), *Phương pháp phát triển ngôn ngữ cho trẻ mẫu giáo*, Nxb Đại học Sư phạm Hà Nội.

[3] Lưu Thị Lan (1996), *Những bước phát triển ngôn ngữ trẻ em từ 1 đến 6 tuổi*, Luận án tiến sĩ Khoa học Ngữ văn, Đại học Quốc gia Hà Nội.

[4] Nguyễn Thị Phương Nga (2012), *Giáo trình Phương pháp phát triển ngôn ngữ cho trẻ mầm non*, Nxb Đại học Sư phạm TP. HCM.

[5] Nguyễn Ánh Tuyết (2016), *Giáo dục Mầm non - Những vấn đề lý luận và thực tiễn*, Nxb Đại học Sư phạm Hà Nội.